

Викладач: Ренгевич О.В.

Предмет: Основи галузевої економіки і підприємництва

Урок 14

22.10.2021

Тема уроку: Рентабельність виробництва.

Вивчення нового матеріалу

Рентабельність — поняття, що характеризує економічну ефективність виробництва, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) повністю відшкодовує витрати на її виробництво й одержує прибуток як головне джерело розширеного відтворення.

Рентабельність (від німец. Rentabel – прибутковість).

Рентабельність – це показник ефективності виробництва.

$R = \frac{P}{C} \times 100\%$,

де R- рентабельність, P- прибуток, C – собівартість.

Рівень рентабельності (R) визначається за формулою:

$$R = \frac{P \cdot 100}{Вв},$$

де P — валовий прибуток від реалізації (робіт, послуг);

Вв — виробничі витрати на реалізовану продукцію (її виробнича собівартість).

Для повнішої уяви про реальну ефективність певного виду товарної продукції доцільно цей показник обчислювати з урахуванням витрат на її збут, зменшивши при цьому валовий прибуток на величину цих витрат і водночас збільшивши на них знаменник формули.

Оскільки коефіцієнт віддачі за товарною продукцією:

$$K_{\text{тп}} = \frac{ТП}{Вв},$$

де ТП — вартість товарної продукції (робіт, послуг) за поточними цінами реалізації, то рівень рентабельності можна також визначити з виразу:

$$R = \frac{ТП - Вв}{Вв} \cdot 100, \quad \text{або} \quad R = (K_{\text{тп}} - 1) \cdot 100.$$

Даний показник характеризує економічну ефективність поточних витрат, ступінь їх окупності. Якщо, скажімо, рівень рентабельності становить 85 %, це означає, що підприємство за рахунок отриманої грошової виручки повністю відшкодувало витрати виробництва на реалізовану продукцію і додатково одержало на кожний карбованець цих витрат по 0,85 грн прибутку. У тих випадках, коли грошова виручка від реалізації продукції не покриває витрат на її виробництво, визначають показник рівня збитковості як процентне відношення суми збитку до собівартості цієї продукції.

Рівень рентабельності в цілому по підприємству характеризує ефективність лише спожитих виробничих ресурсів і не відображає ефективності використання всіх авансованих витрат, що акумулюються у вигляді застосовуваних основних і оборотних фондів. Тому для визначення ефективності використання виробничих фондів розраховують показник норми прибутку (H_n):

$$H_n = \frac{\Pi \cdot 100}{\Phi_{oc} + \Phi_{об}},$$

де Φ_{oc} і $\Phi_{об}$ — середньорічна вартість відповідно основних виробничих фондів і оборотних фондів.

З економічної точки зору показник норми прибутку показує, скільки грошових одиниць прибутку приносить кожна грошова одиниця функціонуючих виробничих фондів. Зростання цього показника, як і показника рівня рентабельності, свідчить про підвищення ефективності виробництва. Важливо також зазначити, що фактично досягнута норма прибутку використовується як критерій для оцінки ефективності інвестицій за простими показниками.

При оцінці ефективності окремих галузей слід брати до уваги всі показники рентабельності, й особливо приведену масу прибутку. Якщо користуватися лише показником рівня рентабельності, може скластися неправильна уява про економічну ефективність, а значить, і про ступінь вигідності виробництва тієї чи іншої продукції в умовах господарства.

З переходом до ринкової економіки і зростанням конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках дуже важливо для оцінки економічної ефективності виробництва визначати такий показник, як рентабельність продажу. Він розраховується за формулою:

$$P_{\pi} = \frac{\Pi}{T\Pi} \cdot 100, \text{ тобто } \frac{T\Pi - BВ}{T\Pi} \cdot 100.$$

В буквальному трактуванні цей показник показує, яка питома вага прибутку в загальній сумі грошової виручки від реалізації продукції. Зрозуміло, що з підвищенням рівня цього показника зміцнюється, за однакових інших умов, економічний стан підприємства, і навпаки. Проте показник рентабельності продажу має глибший економічний зміст, оскільки характеризує цінову конкурентоспроможність товару. Якщо, наприклад, показник рентабельності продажу становить 50 %, то це означає, що ціна, за якою реалізується продукція, може бути знижена навіть на 50 % і при цьому підприємство не нестиме збитків, досягаючи нульової рентабельності.

Допускаємо, що валовий прибуток за головною галуззю підприємства становить 400 тис. грн, обсяг реалізації продукції — 900 тис. і її виробнича собівартість — 500 тис. грн. Звідси рентабельність продажу складатиме $44,44\%$ ($400 : 900$) $\cdot 100$. Якщо ціна на продукцію знизиться на зазначений відсоток, обсяг продажу становитиме тільки 500 тис. грн ($900 \cdot (100 - 44,44) : 100$, тобто знизиться до суми, достатньої лише для відшкодування понесених витрат. Зрозуміло, що прибуток при цьому дорівнюватиме нулю. Зазначимо також, що даний показник потрібно розраховувати по кожному виду продукції, яка набуває товарної форми. Це дає змогу об'єктивно оцінювати ступінь цінової конкурентоспроможності кожної з галузей, приймати зважені рішення щодо вдосконалення галузевої структури підприємства і своєчасно реагувати на несприятливі зміни зовнішнього середовища.

Задача 1. Визначити показники рентабельності хлібозаводу за наступними даними:

Показник	Одиниця виміру	Хліб пшеничний
1. Річний обсяг реалізації продукції	т	100
2. Повна собівартість	грн./од.	2,50
3. Відпускна ціна (з ПДВ)	грн./од.	3,30

Розв'язок.

Визначимо показники рентабельності хлібозаводу:

Рентабельність, % = (виручка – собівартість) :
собівартість $\cdot 100$ Хліб пшеничний:

Виручка = 100 т $\cdot$ 3,30 грн. = 330 грн.

Собівартість = 100 т $\cdot$ 2,50 грн. = 250 грн.

Рентабельність, % = $(330 - 250) : 250 \cdot 100 = 32\%$

Задача 2. Фірма виготовила 20000 поштових карток до свята. Собівартість кожної 0,60 грн., роздрібна ціна – 1 грн. 50 коп. Визначте доходи, прибуток і рентабельність продукції фірми.

Розв'язання

1) $20000 \times 0,60 = 12000$ грн. – витрати

2) $20000 \times 1,50 = 30000$ грн. – доходи

3) Прибуток = Доходи – Витрати $30000 - 12000 = 18000$ грн.

4) Рентабельність = $\frac{\text{Доходи} - \text{Витрати}}{\text{Витрати}} * 100, \% = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Витрати}} * 100, \%$

$\text{Рентабельність} = 18000 : 12000 * 100, \% = 150 \%$

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал.
2. Зробіть стислий конспект.
3. Дайте відповіді на тестові питання:
 1. Визначте суму прибутку та рентабельності підприємства, якщо доходи становлять 1340 грн., а витрати 709 грн.?
 - а) 2049 грн., 100%;
 - б) 631 грн., 89,0%;
 - в) -631 грн., -89%;
 - г) інша відповідь $\Pi = Д - В \ 1340 - 709 = 631$ грн. $631 / 709 \times 100\% = 89,0 \%$
 2. Основний показник ефективності роботи підприємства – це:
 - а) прибуток
 - б) витрати
 - в) трудомісткість
 - г) страхування
 3. Перевищення суми витрат над сумою доходу:
 - а) прибуток
 - б) собівартість
 - в) оборотність капіталу
 - г) збиток

Розв'яжіть задачі 1-4

Задача 1. Дві фірми виробляють один і той самий товар. Визначте, який бізнес ефективний

Фірма	«Альфа»	«Бета»
Річний дохід	1 млн. грн.	1,5 млн. грн.
Витрати	0,75 млн. грн.	1 млн. грн.

Задача 2. Визначити показники рентабельності хлібозаводу за наступними даними:

Показник	Одиниця виміру	Хліб житній
1. Річний обсяг реалізації продукції	т	85
2. Повна собівартість	грн./од.	2,30
3. Відпускна ціна (з ПДВ)	грн./од.	2,95

Задача 3. Визначити показники рентабельності хлібозаводу за наступними даними:

Показник	Одиниця виміру	Батон
1. Річний обсяг реалізації продукції	т	95
2. Повна собівартість	грн./од.	1,75
3. Відпускна ціна (з ПДВ)	грн./од.	2,45

Задача 4. Швейне підприємство планує реалізувати 600 літніх костюмів. Собівартість одного з них 150, а ціна – 350 грн. Визначте:

- а) прибуток від реалізації одного виробу;
- б) від реалізації всіх виробів.

Зробіть скриншот результатів виконаних завдань та надішліть на e-mail:

ksenija.rengevich@gmail.com або на Viber (096 699 17 66)